

Stručni rad

VOĐENJE RAZREDA GLEDAJUĆI OČIMA RAZREDNIKA

Marina Garić, mag. prof. pov. i mag. prof. ped.

I. osnovna škola Celje

Sažetak

Zbog promjena u društvu i obitelji, moderan učitelj mora biti uspješan vođa svojih učenika. Prošla su vremena kada su već sama titula i položaj donosili učitelju autoritet i poštovanje. Učitelj se danas mora baviti discipliniranjem i motiviranjem učenika. Zato nije dovoljno da se učitelj usredotoči samo na nastavu i prijenos znanja, već je potrebno obratiti pažnju i na druge čimbenike koji utječu na uspješno vođenje razreda. Posebno naglašavamo međusobne odnose u razredu, raspoloženje u razredu, međusobnu komunikaciju i djelovanje razreda kao grupe.

Svaki učitelj želi postići uspjeh i zadovoljstvo svojih učenika, što ovisi i o njegovom stilu vođenja. Načinom vođenja može ostvariti poštovanje i suradnju s učenicima. Karakteristike dobrog učitelja nisu samo u hladnom i čvrstom vođenju sa strogim izdavanjem zapovjedi, već i u toplom, iskrenom, razumnom i dostojanstvenom načinu komunikacije bez ponižavanja i omalovažavanja. Možemo reći da nije dovoljno da je učitelj samo stručno „potkovan“. Mora biti i dobar vođa. U članku je kroz oči razrednika koji obavlja različite zadatke i funkcije u svojoj ulozi voditelja, predstavljeno vođenje razreda, što je zadaća i ostalih učitelja koji su u kontaktu s razredom.

Ključne riječi: stilovi vođenja, učenik, učitelj, ponašanje

1. Uvod

Vođenje razreda i ponašanje u razredu ključni su za uspostavu discipline i međusobnog poštovanja te glavni čimbenici potrebni za što kvalitetnije izvođenje odgojno-obrazovnog procesa. Nažalost, sve više učitelja, prvenstveno razrednika, susreće se s brojnim poteškoćama prilikom uspostavljanja discipline u razredu, posebice u međusobnom poštovanju, što je iz godine u godinu sve teže postići i održati.

Svako dijete je drugačije, svaki učenik je poseban sa svojom specifičnom razinom već razvijenih ili nerazvijenih kognitivnih sposobnosti. Bavljenje njihovim misaonim procesima, koji utječu na ponašanje, veoma je teško i vremenski ograničeno, zbog čega škole imaju sve bolju savjetodavnu službu jer svake godine sve više učenika ima sve više problema za koje nije moguće odmah pronaći rješenje. Naime, učitelj je vrlo ograničen jer njegov nastavni sat traje samo 45 minuta i namijenjen je prvenstveno prijenosu znanja, a ne razgovoru o tome zašto se netko ponaša na određen način. Navedenim problemima moguće je posvetiti se na satu razrednika, koji se često održava jednom tjedno i nije moguće odmah reagirati na određenu poteškoću i pružiti učeniku potrebnu pomoć.

Što je potrebno napraviti u tom slučaju? Možda uspostaviti manje razrede ili manje grupe s kojima učitelj komunicira ne samo na obrazovnoj razini ili odgojnoj razini, već podjednako na obje razine. Društvena zajednica poput obitelji uspješna je upravo zbog svoje male veličine i povezanosti. Nažalost, to u praksi trenutno nije moguće jer su razredi svake godine sve veći, vremena za obrazovne aktivnosti u učionici je sve manje, a potreba za njima neprestano raste. U manjim grupama učenici bi mogli lakše međusobno komunicirati, otvarati se jedan drugome, učiti i razvijati samo društveno prihvatljivo ponašanje.

Uspješno i uravnoteženo upravljanje razredom predstavlja korak naprijed svakoj školi koja želi odgajati samostalne i odgovorne pojedince, koji će naučiti značenje discipline i reda. Stoga, od velikog je značaja u vođenje razreda uključiti i učenike koji bi mogli izraziti svoje mišljenje, stajalište i konstruktivnu kritiku. Tako učitelj više neće biti onaj autoritativni zmaj koji učenicima zagorčava i otežava život, već dio razreda u kojemu vlada red i mir kako bi mogli naučiti nešto novo.

O tome svjedoči još jedan čimbenik koji se često zanemaruje – kvalifikacija učitelja i njegova predanost ovom pozivu. Nažalost, mnogo je priča o lošim učiteljima. Mnoge su izmišljene ili proizlaze iz subjektivnih mišljenja pojedinaca. Međutim, mnoge od njih proizlaze iz objektivnih prosudbi i razumnih kritika.

Činjenica je da su učitelji ljudi, a ne bogovi i da mnogi ne bi nikada smjeli stati pred ploču i podučavati. Iz nepoznatih razloga odabrali su učiteljsko zvanje koje ih uopće ne veseli, već opterećuje. Učiteljska profesija je velika odgovornost koju je potrebno ozbiljno shvatiti. Možemo li se osloniti na učitelja da će sam regulirati ponašanje i voditi razred? Nije li djelotvornije da se učitelja „rastereti“, a žezlo vođenja preda učenicima? Naravno, učitelj bi dalje imao ulogu vodiča kako se to vodstvo ne bi pretvorilo u anarhiju, ali ima nešto u tome. On to mnogo bolje podnosi, a učenici istovremeno uče o konstruktivnom djelovanju u grupi. Međutim, ovo predstavlja slabi argument jer su ti poluozbiljni i loši učitelji zbilja današnjih slovenskih škola. S druge strane, dobar učitelj uopće ne treba koristiti takve metode jer učenike može inspirirati i bez njih. To je onaj učitelj kojemu učenici „jedu iz ruke“, kojeg će poslušati velikim interesom i koristi način zanimljivog podučavanja kao metodu za reguliranje ponašanja. Može li se tim metodama i primjerima pomoći lošim učiteljima i ukloniti poteškoće u samom školstvu?

Potrebno je ponovno postaviti pitanje o ciljevima našeg odgojno-obrazovnog sustava. Koji su njegovi ciljevi? Što želimo postići s učenicima?

2. Razrednik i vođenje

Razrednik obavlja administrativne, organizacijske i pedagoške poslove, zbog čega nastupa kao administrativni, organizacijski i pedagoški djelatnik i voditelj. [3]

Iz administrativnog aspekta razrednik vodi nastavnu dokumentaciju, uređuje dnevnik, piše obavijesti, izriče i donosi odgojno-obrazovne mjere te učenicima i roditeljima posreduje važne informacije. [5]

Razrednik, u svojoj ulozi organizacijskog vođe, organizira razne sastanke i savjetovanja, a učenicima, njihovim roditeljima, učiteljima i savjetodavnim djelatnicima posreduje razne informacije. Takva vrsta vođenja uključuje i vođenje nastavnog osoblja, postupke donošenja odgojnih mjera i organizaciju ekskurzija. [8]

Uloga razrednika kao pedagoškog vođe prvenstveno proizlazi iz poznavanja učenika, poznavanja njegove obitelji, situacije u školi i ciljeva koje škola želi postići te iz poznavanja pedagoških mjera koje se mogu koristiti u odgojno-obrazovnom procesu učenika. [8]

3. Kakav bi razrednik trebao biti?

U našem školskom sustavu razrednik igra važnu ulogu. Kada razrednik na početku školske godine preuzme razred, on postaje i njegov voditelj. Naime, razrednik je onaj na kojega se učenici i njihovi roditelji najprije obrate kod raznih poteškoća ili traženja odgovarajuće pomoći, savjeta i informacija. Obraćaju mu se i mnogi učitelji koji od nje traže rješenja za probleme koje imaju u razredu. Smatram da, ako je razrednik stručno potkovan i opremljen teoretskim načelima, to ne znači da će biti uspješan u vođenju razreda gdje je vrlo važna međusobna komunikacija učenika, učitelja i roditelja.

Stoga, suvremeni se razrednik neprestano obrazuje i stječe dodatna funkcionalna znanja i vještine, a izostanak određenih vještina i znanja nadomještaju požrtvovnošću i marljivošću te gotovo roditeljskim odnosom prema svojim učenicima. Često se događa da razrednik želi pružiti pomoć svima, zbog čega mu razredništvo postaje dodatni teret i pri vođenju često nije uspješan. To se može prepoznati kod mlađih učitelja koji nemaju dovoljno iskustva i očekuju previše od sebe, što u konačnici dovodi do negativne atmosfere koju osjeća cijeli razred pa je nemoguće ispuniti očekivanja učenika i njihovih roditelja. Uz očekivanja učenika, njihovih roditelja i učitelja, tu su još i očekivanja školske savjetodavne službe i ravnatelja, prvenstveno iz administrativnog i organizacijskog vidika. Zato je od iznimnog značaja da u svaki djelatnik u odgojno-obrazovnom sustavu preuzme svoj dio odgovornosti i sudjeluje u uspješnom vođenju razreda.

U svojoj ulozi prvenstveno nastupa kao čovjek, a njegov je karakter od velikog značaja za učenike jer o njemu neposredno ovise. Razrednik i učitelji su oni koji se brinu i utječu

na osobni rast učenika. Razredništvo se bitno razlikuje od uloge učitelja i često je zahtjevnije od samog podučavanja predmeta. Prati ga cjeloživotno učenje i osposobljavanje koje mu može pomoći u rješavanju brojnih situacija i dilema. Svakoga dana učimo nešto novo, što nas dodatno obogaćuje i upotpunjuje novim znanjima.

Od posebnog značaja je i raspoloženje u razredu, zbog čega je važno da razrednik neprestano pazi na međusobne odnose u razredu koji utječu na uspjehe na svim područjima. Razrednik mora poslužiti učenicima kao uzor za dobre međusobne odnose. Mora pokazati karakterne osobine koje želi vidjeti kod svojih učenika i ne smije si dopustiti da bude izazvan na drugačije ponašanje. U svojoj učionici treba prenositi pozitivnu energiju, vrline i ljudske vrijednosti svim učenicima. Dakle, dobar odnos s učenicima ne pojavljuje se sam od sebe, već ga je potrebno razvijati i njegovati. Ako ga razrednik uspije uspostaviti na početku školske godine, ne znači da će ga moći i očuvati. Jednako vrijedi i za proces uspostave povjerenja. Potrebno ga je održavati tijekom cijele školske godine. Učenici moraju znati da je razredniku stalo do njih i da ih voli. Istina je da je nemoguće sve učenike tretirati na isti način, ali kao profesionalac možete svakome na jednak način dati svoje poštovanje, suosjećanje i energiju.

Tijekom vođenja razreda razrednici koriste različite stilove vođenja koji bitno utječu na njihov uspjeh. Njihov stil vođenja prvenstveno ovisi o njihovoj osobnosti i karakteru. Najčešće se spominju sljedeći stilovi vođenja; autokratski, laissez-faire i demokratski.

4. Stilovi vođenja

4.1 *Autokratski stil vođenja*

Autokratski vođa učenike vodi hladno, čvrsto, preuzima svu odgovornost i naređuje. On je taj koji u svojim rukama ima sve niti i određuje sve smjernice. Ne objašnjava pravila ili zahtjeve, odbija dijalog, nije mu stalo do mišljenja učenika jer se boji da će, ako ih poslušaju, izgubiti moć. Dijeli im nagrade i kažnjava ih. Posljedica navedenog je da se učenici osjećaju podređenima jer im nad glavama neprestano stoji netko tko igra ulogu suca i svojom distanciranošću poručuje „tko je glavni“. Takav stil vođenja kod učenika izaziva otpor i agresivnost koja je obično usmjerena prema osobama i članovima grupe, a ne na samog vođu. Često se događa da se autokratsko vodstvo ne razlikuje od autoritarnog vodstva. U autokratskom vodstvu učitelj pribjegava pritiscima i sankcijama te utjelovljuje moć, utjecaj i odgovornost. Autoritarni stil karakterizira prvenstveno to da učitelj o svemu odlučuje sam, ali objašnjava svoje zahtjeve. [1, 2, 4, 6]

4.2 *Laissez-faire stil vođenja*

Vođa učenicima daje potpunu slobodu i izbjegava bilo kakvo ocjenjivanje njihovog rada. Svatko može raditi što želi, što nije posve idealno. Voditelj ne preuzima nikakvu odgovornost, ne formira razred kao grupu i ne potiče učenike. Posljedice takvog vodstva često su loša suradnja, nesnalažljivost učenika, premalo poticaja za rad i učenje, individualizam i nedostatak komunikacije, zbog čega razred nije uspješan i nedostaje pozitivna atmosfera. [1, 2, 4, 6]

4.3 *Demokratski stil vođenja*

Demokratski vođa potiče zajedničku raspravu i zajedničko donošenje odluka. Tako se važne odluke u učionici donose kroz raspravu i moguće glasovanje. S učenicima dijeli ideje i objašnjava svoje zahtjeve. Potiče međusobnu komunikaciju i teži ka sudjelovanju svakog pojedinca. Veliku pozornost posvećuje izgradnji dobrih odnosa i pozitivnog raspoloženja u razredu. Njegov autoritet nije utemeljen na sankcijama, već na znanju i iskustvima. Takvo vodstvo karakterizira otvorenost, povjerenje, samopouzdanje i spontanost. Učenici posjeduju više sloboda, a ujedno i veću količinu odgovornosti za postignute rezultate u odnosu na autokratsko vodstvo. [1, 2, 4, 6]

Smatram da u radu razrednika, osim njegove stručne potkovanosti, posebno dolazi do izražaja njegova osobnost i humani odnos prema osjetljivim bićima kao što su učenici. Svojim znanjem i ljudskim odnosom razvija svoj autoritet. Zadovoljstvo svojih učenika postiže njihovom suradnjom, izražavanjem da mu je stalo do njih i spremnošću na rješavanje poteškoća.

5. Zaključak

Razrednik je u razredu vođa o kojemu u velikoj mjeri ovisi kako će razred djelovati i koje će važne odluke donositi u samom razredu. Jedan od pokazatelja uspjeha učitelja je i taj kako učenike naučiti na mirno i tiho sjedenje, kako ih naučiti poslušati zahtjeve učitelja, na podizanje ruke kada žele govoriti i kako poštovati druga pravila u razredu. Sve ih to uči razrednik koji svoju ulogu vođe započinje odmah nakon preuzimanja samog razreda.

Razrednik može igrati ulogu autoriteta i prepoznati pasivnu, prihvaćajuću ulogu učenika. Nekima se sviđa takva uloga učenika, dok bi drugi željeli biti aktivniji i sudjelovati u procesu donošenja odluka. Dobro je da učitelji prije ili kasnije prepoznaju da učenici žele biti aktivni sudionici u procesu učenja jer tek tada preuzimaju odgovornost za svoje ponašanje i planiranje budućnosti. Kako bi razred bio uspješan, razrednik mora biti otvoren i preuzeti određene odgovornosti prema učenicima jer samo tako možemo povećati odgovornost učenika u razredu. Nažalost, neki se protive konceptu upravljanja razredom s učenicima, žele imati glavnu riječ, a od učenika zahtijevaju samo poslušnost; također, postoje različita mišljenja o tome kako učenike naučiti da budu samostalniji. [7]

Kada na početku školske godine razrednik preuzme razred, postaje njegov vođa, što je jedna od njegovih najvažnijih zadaća. Njegovo vodstvo se, prije svega, odnosi na to hoće li formirati razred kao grupu ili pridonijeti stvaranju dobrih međuljudskih odnosa i pozitivnoj razrednoj klimi. Jedna od najvažnijih osobina dobrog razrednika je da zna saslušati sve u razredu, posavjetovati ih, ohrabriti i dati pozitivnu kritiku. Uzimanjem u obzir ovih čimbenika razrednik se oblikuje u uspješnog vođu kojeg će razred s veseljem pratiti.

6. Literatura

- [1] Brajša, P. (1995). Sedem skrivnosti uspešne šole. Maribor: Doba.
- [2] Krech, D. (1969). Elementi psihologije. Beograd: Naučna knjiga.
- [3] Malić J. (1988). Razrednik v osnovni šoli. Ljubljana. Državna založba Slovenije.
- [4] Marentič Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka, Ljubljana: DZS.
- [5] Pšunder, M. (2. 9. 2006). *Razrednik – menedžer*, 75, str. 13. Maribor: Šolski razgledi.
- [6] Pušnik, M., Žarkovič Adlešič, B. i Bizjak, C. (2000). Razrednik v osnovni in srednji šoli. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- [7] Shapiro, E. S. in Cole C. L. (1994). Behavior change in the classroom: selfmanagement interventions. New York: Guilford Press.
- [8] Zorko, P. (2009). Razrednik in njegovo vodenje razreda. Diplomsko delo. Maribor: Pedagoška fakulteta.